

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертацію Ахмедової Олени Олегівни «Державна політика забезпечення безпеки туристичної галузі», подану до захисту на засіданні Спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03 у Національному університеті цивільного захисту України на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Питанням оцінки й визначення напрямків розвитку туристичної сфери приділена значна увага як у науково-теоретичних, так і в практичних дослідженнях, проблема визначення механізмів державної політики у сфері забезпечення безпеки туристичної галузі України потребує комплексного методологічного дослідження. Воно вимагає визначення ролі й місця державних інститутів і недержавних структур у визначенні й оцінюванні ризиків, викликів і загроз розвитку туристичної сфери, що трансформується у соціально-економічний капітал територій. Крім того, необхідним є системний науковий аналіз засобів, методів, організаційного, правового та іншого ресурсного підґрунтя розвитку цієї сфери за наявних і можливих тенденцій, у т.ч. впливу позасистемних факторів, до яких належить виникнення та поширення пандемії COVID-19, а також військова агресія з боку росії.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота є частиною наукового дослідження питань формування та реалізації публічного управління в соціально-економічній сфері, виконаного безпосередньо автором і з його участю в межах науково-дослідної роботи Національного університету цивільного захисту України за такою темою: «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР № 0118U001007). У межах цієї теми дисертантка визначила підходи до підвищення результативності механізмів державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі в Україні.

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Мета, що сформульована автором та логічно відображає суть роботи, полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні й розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі в Україні.

Обґрунтованими є такі пункти наукової новизни. Так вперше у дисертаційному дослідженні :

- запропоновано комплексну систему інноваційних аспектів вдосконалення механізму формування державної туристичної політики що дозволяє погоджувати стратегічні і тактичні інтереси учасників регіонального ринку туристичних послуг в

умовах державно-приватного партнерства шляхом поєднання в її складі політики у сфері підприємництва, ліцензування та стандартизації, зайнятості, науково-освітньої політики, інновації та інвестиції та євроінтеграції туризму враховуючи те, що індустрія туризму є міжгалузевим комплексом;

– визначено методологічну парадигму державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі з позиції розвитку суб'єктно-об'єктних відносин, що дозволила розкрити сутність поняття механізмів державної політики, як сукупності статичних і динамічних елементів, а також здійснити системну концептуалізацію підходів щодо впровадження дієвих заходів в зазначеній сфері та групування змінних параметрів безпеки туризму;

– обґрунтовано стратегічні напрями державної політики розвитку туристичної галузі що, на відміну від існуючих, передбачають регулювання розвитку туризму пов'язаного з соціально-економічною стійкістю, екологічною та воєнною безпекою держави, та в якості об'єкта управління містять туристичну індустрію що є замкнутою системою, зворотні зв'язки якої відображають залежність подальших пропозицій щодо вдосконалення державної політики у сфері туризму від прибутковості туристичної індустрії, конкурентоспроможності регіонів України на внутрішньому та зовнішньому туристичних ринках;

удосконалено:

– теоретико-методологічні підходи до оцінювання результативності державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі за допомогою Індексу конкурентоспроможності країн у сфері подорожей і туризму (The Travel & Tourism Competitiveness Index (ТТСІ)), який складається з трьох субіндексів: нормативно-правова база у сфері туризму; туристичне бізнес-середовище та інфраструктура; людські, культурні та природні ресурси країни у сфері туризму, і дозволяє визначати перешкоди для сталого розвитку туризму на національному рівні та розробити конкретні заходи для покращення конкурентоспроможності України на світовому ринку туристичних послуг;

– основні аспекти маркетингового планування при формуванні державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі що дозволяють системно використати інструменти адміністративних, економічних і соціальних методів впливу на економічні суб'єкти галузі, з метою підвищення ефективності господарювання, як різноманіття проявів туризму враховуючи різні види туристичної діяльності, своєчасно виявляючи відхилення від програмно-цільової траєкторії і виробити дії, що її коригують;

– систематизація зарубіжних моделей державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі, що передбачають: 1) вплив органу державної влади на туристичну галузь від найбільш масштабного до найменшого з метою гарантування безпековості її функціонування; 2) активне залучення наукових, громадських та інших публічних інституцій до вдосконалення державної політики в зазначеній сфері, що рекомендовано впроваджувати на вітчизняних теренах у межах визначених коротко-, середньо- та довгострокових заходів щодо моніторингу й оцінювання ризиків, загроз і криз у сфері безпеки туризму;

дістало подальшого розвитку:

– визначення факторів формування державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі, що передбачає застосування комплексного підходу, згідно з яким їх вектор скореговують певні регулятори (суб'єкти цілеспрямованого впливу) шляхом реалізації низки заходів, різний характер яких відіграє роль одного з визначальних критеріїв поділу цих факторів на системні та позасистемні;

– сутність безпеки туристичної галузі як об'єкта державної політики з урахуванням категорії «інтереси», що передбачають створення безпечних умов для задоволення рекреаційних потреб, сталого розвитку туристичної індустрії тощо, для забезпечення якого обґрунтовано застосовувати уточнену структуру державно-правового інституту безпеки туризму;

– визначення напрямів удосконалення механізмів державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі з метою зростання кількості в'їзного (іноземного) туризму та вирішення проблеми недостатнього інвестування в Україну великого іноземного туристичного бізнесу через створення спеціальних туристичних зон (кластерів) для стимулювання залучення інвестицій. У цій концепції спеціальних туристичних зон (кластерів) має бути передбачено: зниження (або звільнення на певний період) відповідних податків та зборів; можливості залучення спеціальних кредитів для реалізації інфраструктурних туристичних об'єктів; запровадження державної маркетингової, організаційно-консультаційної та інвестиційно-інноваційної підтримки в умовах, коли проєкт розвивається в комплексі, як курортна зона чи туристичний маршрут. При цьому відповідні стандарти надання туристичних, екскурсійних, лікувальних та інших послуг мають відповідати міжнародним та європейським стандартам розвитку туристичної галузі, що особливо актуально в умовах існуючих ризиків та викликів сьогодення та подальшої європейської інтеграції України.

Побудова дисертантом положень роботи на базі використання здобутків соціологічної, економічної думки, що відносяться як до минулого, так і сучасного періодів забезпечила достовірність і обґрунтованість цих положень. Доведення багатьох пропозицій і концептуальних положень до рівня їх практичного запровадження, тобто переведення їх у ранг розробок, позитивні відгуки стосовно запровадження результатів дисертаційного дослідження – це є важливим доказом їх достовірності та обґрунтованості.

Дослідниця робить слушний висновок, що нею вирішено актуальну наукову проблему, що полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні й розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі в Україні. Отримані у процесі дослідження результати підтверджують загальну методологію, покладену в його основу.

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях та авторефераті.

Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені на міжнародних наукових конгресах та науково-практичних конференціях в різних містах України, а також за кордоном.

Основні положення дисертації викладено автором у 37 наукових працях,

зокрема, в 1 одноосібній монографії, 9 – статтях у виданнях які включені до міжнародних наукометричних баз даних Scopus та Web of Science, 12 – статтях у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України; а також 15 тезах матеріалів науково-практичних конференцій

У наукових працях в повній мірі відзеркалено всі розділи рецензованої дисертації.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату.

Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків і списку використаних джерел (280 найменувань). Загальний обсяг роботи – 378 сторінок, з них – 333 основного тексту що дозволило автору запропонувати ряд наукових положень, висновків і рекомендацій, отриманих на основі вивчення цієї значної кількості наукової літератури з даної проблематики.

Зміст реферату повністю відображає основні положення дисертаційної роботи, а висунуті висновки і практичні рекомендації роботи повністю відповідають меті та задачам дослідження. Зауважень, щодо оформлення реферату та його змісту немає, і він повністю відповідає існуючим вимогам.

В цілому дисертаційна робота та реферат, написані літературною українською мовою, легко читаються і сприймається.

Практичне значення дисертаційної роботи.

Полягає в тому, що теоретичні та методологічні положення дисертаційної роботи доведено до рівня конкретних рекомендацій і пропозицій, які можуть використовуватись у науково-дослідній діяльності – як підґрунтя для подальшої розробки концептуальних засад розвитку туристичної галузі в Україні та її безпекової складової; у процесі формування управлінських засад туристичною індустрією – як основа для вдосконалення державної політики України в галузі туризму та курортів; у процесі розробки нормативно-правового інструментарію – під час формування понятійно-категоріального апарату державної політики у галузі забезпечення безпеки туристичної галузі.

Теоретичні та практичні напрацювання в дисертаційному дослідженні знайшли своє відображення в роботі ОКЗ «Харківський організаційно-методичний центр туризму» Департаменту туризму Харківської обласної військової адміністрації (довідка про впровадження № 125-1/01-23 від 28.08.2023 р), де зазначають, що, визначені автором механізми державної політики у сфері забезпечення безпеки туристичної галузі України представляють теоретичний та практичний інтерес для подальшого вдосконалення роботи центру.

Запропонована комплексна система інноваційних аспектів вдосконалення механізмів формування державної туристичної політики вважається перспективною для використання в роботі Управління туризму і промоцій Київської міської державної адміністрації (довідка про впровадження № 065-647 від 05.09.2023 р.)

Авторські пропозиції щодо визначення напрямів удосконалення механізмів державної політики у сфері забезпечення безпеки туристичної галузі ураховані

Департаментом міжнародного співробітництва Виконавчого комітета Харківської міської ради (довідка про впровадження № 423/01-01-26 від 04.09.2023 р.).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

1. В дисертаційній роботі автор пропонує напрями вдосконалення змісту та практики державної політики розвитку туристичної галузі, проте не зазначає, які з цих напрямів можуть бути більш результативними для розвитку безпеки галузі туризму в Україні.

2. Автор наполягає на перспективності основні аспекти маркетингового планування при формуванні державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі, але недостатньо обґрунтовує дане припущення.

3. У дисертаційній роботі присутнє поглиблене дослідження та вдосконалення правового механізму державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі, однак недостатньо розкрито особливості данного механізму для сфери туризму з точки зору його ресурсних ознак.

4. Посилання на теоретичні напрацювання інших авторів в розділах власних досліджень та пропозицій є недоцільним (стор. 79, 121, 302).

5. В роботі автор ставить завдання визначити методологічну парадигму державної політики забезпечення безпеки туристичної галузі, окресливши механізми цієї політики, але не показує її в рефераті свого дисертаційного дослідження.

В той же час слід відзначити, що вказані зауваження ні в якій мірі не знижують загальної наукової і практичної цінності роботи і не впливають на достатньо позитивну оцінку дисертації Ахмедової О.О.

Загальний висновок.

Таким чином, слід зазначити, що дисертаційна робота Ахмедової Олени Олегівни «Державна політика забезпечення безпеки туристичної галузі», відповідає вимогам МОН України, постанові Кабінету міністрів України «Про порядок присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» від 17 листопада 2021 р. № 1197 а саме: є завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати в галузі науки державного управління, що розв'язують конкретну наукову проблему, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

професор кафедри обліку і аудиту
Чорноморського Національного університету
ім. П. Могили.
доктор наук з державного управління, професор

Л.В. АНТОНОВА